

Richard Bah

*Galeb Džonatan
Livingston*

Ričard Bah

GALEB DŽONATAN LIVINGSTON

black books

PRVI DIO

Bilo je jutro i mlado se sunce zlatasalo na namreškanoj površini mirnog mora.

Milju daleko od obale iz ribarskog čamca bacali su mamce – poziv Jutarnjem jatju širio se vazduhom, sve dok mnoštvo od hiljadu galebova ne nasrne otimajući se za komadiće hrane. Započe novi radni dan. A onde, na pučini, potpuno sam, daleko od čamca i obale, vježbao je galeb Džonatan Livingston.

Na visini od trideset metara pružio je svoje opnaste nožice i uzdigao kljun silno se upinjući da krilima izvede bolno težak okret izvijenog tijela. Taj okret je značio da će letjeti polagano, pa je usporavao let sve dok mu vjetar nije postao šapat u lice, dok okean nije postao nepomičan pod njim. Stisnuo je oči da bi usmjerio pažnju, zadržao je dah, napregnuo sve snage da izvede još samo... dva-tri... santimetra... tog... okreta...

A onda mu perje zaleprša, on izgubi brzinu i padne. Kao što znamo, galebovi ne znaju za nesigurnost u letu ni za gubljenje brzine. Gubljenje sigurnosti i brzine u vazduhu za njih je sramotno i nečasno.

Ali galeb Džonatan Livingston, ne stideći se, raširi krila i ponovi onaj isti drhtav težak okret – usporavajući sve više let, još jednom izgubi brzinu – jer nije bio obična ptica. Većina galebova ne haje da nauči nešto više do osnove letjenja – kako da stigne od obale do hrane i natrag. Jer, većinu galebova ne zanima let, već jelo. A ovog galeba nije zanimalo jelo, već let. Galeb Džonatan Livingston najviše je volio letjeti.

Takav način razmišljanja, uvidio je, ne pridonosi popularnosti među pticama. Čak su i njegovi roditelji očajavali posmatrajući Džonatana kako provodi dane usamljen, uvježbavajući niske letove, eksperimentišući. Nije mogao shvatiti zašto, na primjer, pri udaljenosti od vode manjoj od polovine raspona svo-

jih krila može ostati u vazduhu duže i s manje napora. Njegova slijetanja nijesu završavala uobičajenim pljuskanjem ispruženih nožica po površini vode, već dugačkim ravnim tragom što bi ga ostavljao za sobom kada bi dodirnuo površinu mora nogama čvrsto priljubljenim uz tijelo. Ali, kada je počeo slijetati na obalu klizeći i ne odvajajući noge od tijela i ostavljajući tako dug trag klizanja na pijesku, njegovi su se roditelji užasavali.

– Zašto, Džone, zašto? – pitala ga je majka. – Zašto ti je toliko teško biti kao ostale ptice iz jata? Prepusti niske letove pelikanima i albatrosima. Što ne jedeš? Sine, sav si kost i perje!

– Nije važno što sam omršavio, majko. Hoću samo da znam šta mogu u vazduhu, a šta ne, to je sve. Samo to hoću da znam.

– Slušaj, Džonatane – reče mu otac prilično nježno. – Zima tek što nije stigla. Neće više biti čamaca, a površinske će ribe zaroniti duboko. Ako već želiš učiti, proučavaj hranu i način kako možeš doći do nje. Nemam ništa protiv tvojih majstorija u vazduhu, ali znaš i sam da te to neće prehraniti. Ne zaboravi da letimo da bismo se prehranili.

Džonatan je poslušno klimnuo glavom. Nekoliko sljedećih dana nastojao je da se vlada kao ostali galebovi; zaista se trudio, borio se i kričao s jatom oko gatova i ribarskih brodića i zaranjao za ostacima ribe i hrane. Ali to mu nekako nije uspijevalo.

»Sve je to besmisleno« – mislio je namjerno ispuštajući teško izborenu sardelu gladnom i ostarjelom galebu što ga je pratio. »Sve ovo vrijeme mogao sam uvježbavati letjenje. Toliko toga treba još naučiti!«

Nedugo zatim Džonatan se ponovo osamio. Učio je daleko na pučini, gladan i sretan.

Cilj mu je bila brzina, i već poslije nedjelju dana vježbanja znao je o brzini više nego ijedan živi galeb.

S visine od trista metara, zamahujući krilima najsnažnije što je mogao, munjevito se sunovratio ravno prema talasima. Tada je shvatio zašto galebovi ne zamahuju krilima pri strmom poniranju. Već za šest sekundi postigao je brzinu od sto trideset

kilometara na sat, brzinu pri kojoj krila gube sigurnost kod ponovnog penjanja.

To mu se dogodilo bezbroj puta. Uz svu opreznost, leteći na granici svojih mogućnosti, gubio je kontrolu pri velikoj brzini.

Uspinje se do visine od trista metara. Punom snagom leti ravno, zatim se okreće zamahujući krilima i strmo ponire. I svaki put bi mu lijevo krilo zatajilo i snažno bi se zanio nalijevo, te bi se desnim krilom izvukao, a onda bi se strjelovito sunovratio nadesno.

Ni ovaj put nije bio dovoljno oprezan. Deset puta je pokušao i svaki put, dostigavši brzinu od sto trideset kilometara na sat, pretvorio bi se u nekontrolisanu i uskovitlanu gomilu perja i stropoštao se u more.

»Rješenje je u tome«, razmišljao je dok se voda cijedila sa njega, »da treba zadržati krila potpuno nepomična pri velikoj brzini – zamahivati samo do brzine od sto kilometara, a onda ih sasvim umiriti«.

Pokuša još jednom s visine od šest stotina metara, zaroni u dubinu, istegne kljun nadole, raširi i stisne krila onog časa kad pređe brzinu od sto kilometara. Zahtevalo je to silnu snagu, ali je uspio. Za deset sekundi dostiže brzinu od sto šezdeset pet kilometara na sat. Džonatan je postigao svijetski rekord u brzinskom letu za galebove!

Ali, radost je bila kratkog vijeka. Onog trenutka kada se pokušao izviti, onog trenutka kada je promijenio nagib krila – pri brzini od sto šezdeset pet kilometara osjeti udar kao od eksplozije. Džonatan prsne usred vazduha i surva se u more, koje mu se učini tvrdo poput stijene.

Bila se već spustila noć kada se osvijestio – plutao je po mjesječinom obasjanim okeanom. Krila su mu bila teška poput olova, ali je mnogo teže podnosio neuspjeh. Priželjkivao je da ga breme neuspjeha odvuče na dno i da se tako sve završi.

Ali, dok je lagano tonuo, odjekne u njemu neki čudan, nepoznat glas. »Što jest, jest. Ja sam galeb. Mogućnosti su mi ograničene. Da sam stvoren da besprekorno letim, imao bih navigacione karte umjesto mozga. Da sam stvoren da letim veli-

kim brzinama, imao bih sokolova kratka krila i hranio bih se miševima, a ne ribom. Otac je imao pravo. Moram zaboraviti ovu ludost. Moram odletjeti natrag svome jatu i pomiriti se s onim što jesam, jadni, ograničeni galeb«.

Glas umukne, a Džonatan se saglasi s njim. Noću je galebu mjesto na obali. Zarekao se sam sebi da će ubuduće biti običan galeb. Svi će biti znatno sretniji.

Umorno se otisne od tamne vode i poleti prema obali iznad same vode, sretan zbog svega što je naučio o niskim letovima.

»Ali ne«, pomisli. »Više nijesam ono što sam bio, moram zaboraviti sve što sam naučio. Ja sam galeb kao i svaki drugi i letjeću kao i ostali«. Jedva se nekako popne na visinu od trideset metara, teško mlatarajući krilima, i udari prema obali.

Osjećao se bolje poslije odluke da bude kao i svi drugi galebovi iz jata. Više ga ništa neće tjerati da uči kao do sada, neće više biti ni prkosa ni neuspjeha. Bilo je prijatno ne misliti ni na šta i letjeti kroz mrak prema svijetlima iznad žala.

Mrak! Onaj potmul glas najavi uzbunu. Galebovi nikada ne lete po mraku!

Džonatan se nije obazirao na to. »Baš je lijepo«, mislio je. »Mjesec i svjetla trepere u vodi, isijavaju zrakaste odbljeske kroz noć, i sve je tako mirno i blago...«

Sleti! Galebovi nikada ne lete po mraku! Da si stvoren da letiš po mraku, imao bi oči poput sove. Imao bi u glavi navigacijske karte! Imao bi sokolova kratka krila!

Tu u noći, na visini nešto više od trideset metara, galeb Džonatan Livingston – zatrepta. Bol i odluka začas iščeznuše.

Kratka krila! Sokolova kratka krila!

»To je rješenje! Kakva sam bio budala! Potrebna su mi samo mala kratka krila, valja ih, dakle, presaviti i letjeti samo vrhovima krila! Kratka krila!

Uzdiže se do visine od šest stotina metara iznad površine tamnog mora, ne pomišljajući ni na trenutak na neuspjeh ili smrt, uvuče prednje djelove krila i priljubi ih uz tijelo i tako izlo-

ži vjetru samo uzan pojas kratkih bodeža na vrhovima krila, pa zaroni strmo u dubinu.

Vjetar mu je zaglušujuće hučao oko glave. Sto trideset kilometara na sat, sto šezdeset, dvjesta dvadeset, i još brže... Pri brzini od dvjesta šezdeset kilometara nije osjećao opterećenje krila ni približno onako snažno kao nekad pri brzini od sto trideset kilometara. Sasvim blago skrenuvši vrhove krila, izvi se i sunu iznad talasa, nalik na sivo topovsko tane obasjano mjesecom.

Stisnu oči da se odbrani od vjetra i obuze ga radost.

»Dvjesta šezdeset kilometara na sat! I ništa! Ako se sunovratim s visine od hiljadu petsto metara, ko zna koliku bih brzinu postigao...«

Zaboravi svoje malopredajne zavjete, odnijela ih je silina vjetra. Čak se nije osjećao kriv što je prekršio obećanje. Takva obećanja, uostalom, vrijede samo za galebove što prihvataju svakodnevicu. Nekome ko je dotakao savršenstvo u učenju nije su potrebna slična obećanja.

Čim je sunce izašlo, galeb Džonatan Livingston ponovo je vježbao. S visine od hiljadu petsto metara ribarski čamci izgledali su kao tačkice na mirnom plavom moru, a jato pri svom jutarnjem obroku izgledalo je kao oblak uzvitlane prašine.

Bio je živ, jedva je primjetno drhtao od oduševljenja, ponosan što je savladao strah. A onda je, bez velikih priprema, uvukao prednji dio krila, izbacio kratke, kose vrhove i sunovratio se pravo prema moru. Već na visini od hiljadu trista metara postigao je konačnu brzinu – vjetar je, poput čvrstog zvučnog zida, onemogućavao dalje ubrzanje. Letio je vratolomnom brzinom od trista devedesest šest kilometara na sat. Stegne ga u grlu pri pomisli da bi pri ovoj brzini s ispruženim krilima prsnuo i pretvorio se u milion sitnih komadića. Ali brzina je snaga, brzina je ushićenost, brzina je čista ljepota.

Započe se izvijati na visini od trista metara. Vrhovi krila tresli su se i trepereli na strahovito snažnom vjetru, a brodić i jato, što su mu bili baš na putu, titrali su i rasli meteorskom brzinom.

Nije se mogao zaustaviti. Nije znao ni kako da skrene pri ovakvoj brzini.

Sudar bi značio trenutnu smrt.

Zato zatvori oči.

Tog jutra, ubrzo poslije izlaska sunca, galeb Džonatan Livingston prohuja posred jutarnjeg jata brzinom od trista sedamdeset kilometara na sat, zatvorenih očiju, a vjetar mu je žestoko fijukao u perje. Galeb sreće mu se ovaj put nasmiješio – niko nije stradao.

Kad je ponovo uperio kljun prema nebu, još je jurio brzinom od dvjesta osamdeset kilometara. Pošto je smanjio brzinu na četrdeset i najzad ispružio krila, brodić što se nalazio hiljadu dvjesta metara ispod njega bio je kao tačkica na moru.

Likovao je. Krajnja moguća brzina! Galeb koji leti trista dvadeset šest kilometara na sat! Bio je to rekord, jedinstven, veliki trenutak u istoriji jata, trenutak koji označava početak novog razdoblja u Džonatanovom životu. Leteći prema svom usamljenom vježbalištu, savi krila, spreman za novi spust s visine od dvije hiljade četiri stotine metara, i odluči da danas savlada skretanje.

Pomakom samo jednog perca sa vrha krila dva-tri santimetra u stranu, može se postići, shvati, glatko i široko skretanje pri vratolomnoj brzini. Međutim, prije toga je naučio, ako pri toj brzini pomakne više od jednog perca, zavrtjeće se poput puščanog taneta... i tako je Džonatan postao prvi galeb koji izvodi akrobatske letove.

Tog dana nije gubio vrijeme na razgovore s drugim galebovima – letio je sve do sumraka. Otkrio je petlju, polagani valjak, leđni kovitlac i letjenje na nož.

Kad se Džonatan pridružio jatu na obali, već se bila spustila noć. Bio je umoran i vrtjelo mu se u glavi. Ipak je u svojoj ushićenosti izveo pri slijetanju petlju, a trenutak prije nego što je dodirnuo tlo, valjak na razdjelo. »Kad saznaju«, pomisli »za moj rekord, poludjeće od sreće. Koliko je sad život bogatiji! To je smisao života, a ne ono sumorno vucaranje do ribarskih čamaca i nazad! Možemo se izdići iz neznanja, možemo postati

vješta, pametna i savršena bića. Možemo biti slobodni! Možemo naučiti letjeti!»

Godine što su bile pred njim obećavale su sreću i zadovoljstvo.

Kada je sletio na obalu, ugleda zbor galebova i učini mu se da su sakupljeni već duže vrijeme. Zapravo su ga čekali.

– Galebe Džonatane Livingstone! Stani u sredinu! – Riječi Starješine zazvučale su izrazito svečano. Stajati u sredini značilo je ili veliku sramotu ili veliku čast. Na taj se način iskazivala čast vođama galebova. »Naravno«, pomisli, »Jutarnje jato vidjelo je moj rekord. Ali ja ne želim počasti. Ne želim postati vođa. Samo želim podijeliti s njima svoje otkriće i upozoriti ih na nove mogućnosti za sve nas«. Stupio je naprijed.

– Džonatane Livingstone – oslovi ga starješina – stani u sredinu – na svoju sramotu, tako da te sva braća galebovi vide!

Kao da ga je neko tresnuo daskom po glavi. Koljena su mu zaklecala, perje mu se objesilo, a u ušima mu je šumilo. »Zar ja da stojim u sredini na svoju sramotu? Nemoguće! A moj rekord? Oni to ne razumiju! To je zabuna, pogreška!«

– ...zbog svoje nepromišljene neodgovornosti – ozbiljni je glas odjekivao – zbog povrede dostojanstva i tradicije galebova...

Biti pozvan u sredinu zbog nekog sramnog čina značilo je biti odbačen iz društva galebova, prepušten samotničkom životu na Dalekim Hridima.

– ...Jednog ćeš dana, Džonatane Livingstone, shvatiti da se neodgovornost ne isplati. Život je neizvjestan, i nepoznat, a mi smo stvoreni samo da jedemo i da opstanemo što duže možemo.

Galeb se nikad ne suprotstavlja zboru jata, ali Džonatan ipak digne glas:

– Neodgovornost? Braćo! – uzvikne. – Ko je odgovorniji od galeba koji pronade i slijedi smisao i viši cilj života? Hiljadu godina mučimo se da dođemo do ribljih glava, a sad imamo razloga da živimo – da učimo, da otkrivamo i postanemo slobodni! Dajte mi priliku, dopustite mi da vam pokažem šta sam naučio...

Jato je stajalo nepomično, kao ukopano.

– Bratstvo je razvrgnuto – povikaše galebovi u jedan glas i jednodušno se oglušiše i okrenuše mu leđa.

Ostatak života Džonatan je proveo u samoći, ali je odletio još mnogo dalje od Dalekih Hridi. Nije ga toliko boljela samoća koliko saznanje da njegova braća nijesu htjela povjerovati u uzvišenost letjenja; nijesu htjeli da otvore oči i vide.

Svakim je danom učio sve više. Naučio je da ponirući punom brzinom može dohvatiti vrlo rijetku i ukusnu ribu što se kreće u jatu tri metra ispod površine okeana – više mu nijesu bile potrebni ribarski brodići ni ustajali hljeb da bi preživio. Naučio je da spava u vazduhu za vrijeme dugih noćnih letova, koristeći se vjetrom što je dolazio s kopna i prelazeći tako po dvjesta kilometara od zalaska do izlaska sunca. Vladajući savršeno samim sobom, letio je kroz guste morske magle i penjao se iznad njih, do blistavog vedrog neba... dok su drugi galebovi stajali na zemlji i znali jedino za sumaglicu i kišu. Naučio je da se služi vjetrovima u visinama da odleti duboko u unutrašnjost i ondje se pogosti ukusnim kukcima.

Sve što je nekad želio jatu, sad je činio sam za sebe; naučio je letjeti i nije mu bilo žao cijene koju je platio. Džonatan je otkrio da su dosada, strah i gnijev glavni razlozi zbog kojih galebovi žive kratko, a budući da se svega toga oslobodio, poživio je zaista dugo i lijepo.

Stigli su uveče i ugledali Džonatana kako spokojno klizi po svom voljenom nebu. Dva galeba što su se pojavila tik uz njega bili su čisti poput zvjezdanog sjaja zračeci blagošću i prijateljstvom u tamnim noćnim visinama. Ali najljepše od svega bio je njihov let, vještina s kojom su vrhove svojih krila držali na određenom i stalnom razmaku od njegovih.

Bez riječi, Džonatan ih podvrgne ispitu koji još nijedan galeb nije bio položio. Iskrivi krila i uspori let tako da se jedva micao u vazduhu. Dve blistave ptice uspore istovremeno let, bez po muke, ne udaljavajući se od njega. Umjele su da lete sporo.

Zatim on presavije krila, obrne se i zaroni u dubinu brzinom od trista pedeset kilometara na sat. Oni se strmoglave s njim u besprijekornoj formaciji.

Najzad se on istom brzinom izvi i poletje gore izvodeći kosi polagani valjak. Oni su letjeli uz njega smješkajući se.

On nastavi letjeti u horizontali a poslije nekoliko trenutaka zausti:

– Dobro – reče. Ko ste vi?

– Mi smo iz tvog jata, Džonatane. Mi smo tvoja braća. – Riječi su zvučale snažno i mirno. – Došli smo da te povedemo još više, da te odvedemo kući.

– Nemam ja kuće. Nemam ni jata. Ja sam prognanik. I ja svoje ostarjelo tijelo ne mogu podići još više od stotinu metara.

– Možeš, Džonatane, možeš. To si naučio. Završio si jednu školu, i sad je vrijeme da stupiš u drugu.

Džonatanu se učini da je taj trenutak pun razumijevanja i svjetlosti nosio u sebi cijelog života. Imaju pravo. On zna letjeti više, došao je trenutak da pođe kući.

Još jednom obuhvati pogledom nebo, ono prekrasno, srebrnasto prostranstvo gdje je naučio tako mnogo.

– Spreman sam – reče na kraju.

I Džonatan Livingston, sa dva galeba sjajna kao zvijezde, uzdigne se i nestane u sasvim tamnom nebu.

DRUGI DIO

»Ovo je, dakle, nebo,« pomisli i licem mu preleti osmijeh. Nije bilo baš dolično razglabati o nebu u trenutku kad se približavao njegovim dverima.

Napuštajući Zemlju i njene oblake, leteći sa dva blistava galeba pored sebe, primijeti da i njegovo tijelo postaje sjajno kao njihovo. Istina, još je bio onaj isti mladi galeb Džonatan kakav je oduvijek bio ispod zlačanih očiju, samo mu se spoljašnji lik izmijenio.

Tijelo kao da je ostalo galebovo, ali je sada mogao letjeti mnogo bolje nego ikad prije. »Tako,« mislio je, »sad ću s upola manje truda postići dvostruku brzinu, dvostruko veći uspjeh od onog na Zemlji u svojim najboljim danima!«

Perje mu je blistalo poput brilijanata, a krila su mu bila poput savršeno glatkih pločica uglačanog srebra. Oduševljeno poče proučavati i ispitivati snagu svojih novih krila.

Pri brzini od dvjesto sedamdeset pet kilometara na sat osjeti da se približava najvećoj brzini koju je ikada postigao u horizontalnom letjenju. Pri brzini od petsto pet kilometara shvati da leti najbrže što može, pa ipak bješe malo razočaran. Znači da je i njegovo novo tijelo ograničeno. Iako je premašio svoj raniji rekord u horizontalnom letjenju, znao je da bi iziskivao veliki napor da ga obori. »Na nebu« – pomisli – »ne bi trebalo biti ograničenja.«

Oblaci se razmaknuše a pratioci mu doviknuše:

– Sretno sletio, Džonatan – i nestadoše.

Letio je iznad mora, prema razvedenoj obali. Nekolicina galebova povremeno je uzlijetalo s hridi. Dalje, prema sjeveru, na samom horizontu, letjelo je još nekoliko galebova. Novi prizori, nove misli, nova pitanja. Zašto je tako malo galebova? Zašto sam odjednom ovako umoran? Nebo bi moralo vrvjeti od galebova! Galebovi ne bi smjeli ovdje biti pospani i umorni.

Gdje je to već čuo? Sjećanja iz života sa Zemlje polako su blijedjela. Naravno, ondje je naučio mnogo toga, ali su mu se

pojedivosti nekako izmiješale – sjećao se mutno kako su se borili za hranu i kako je bio protjeran.

Desetak galebova doleti s obale da ga pozdravi, ali nijedan ne progovori ni riječi. Samo osjeti da mu je ovo novi dom i da je dobrodošao. Bio je to za njega veliki dan, ali se izlaska sunca više nije sjećao.

Skrene prema obali udarajući krilima da bi se načas zaustavio, a zatim se lagano spusti na pješčani žal. I drugi su galebovi sletjeli, ali nijedan nije zamahnuo ni jednim percem svojih krila. Njihali su se na vjetru široko ispruženih sjajnih krila, a onda nekako čudno promijenili nagib perja, sve dok se ne zaustaviše, a u istom času dodirnuše tlo nogama. Bila je začuđujuća vještina, ali je Džonatan bio suviše umoran da i sam pokuša. Čučeci na obali, i dalje bez riječi, zaspi.

Sljedećih dana Džonatan shvati da ovdje može naučiti o letu isto onoliko koliko i u životu što ga je ostavio za sobom. Samo na drugi način. Ovdje su galebovi mislili kao i on. Svaki od njih smatrao je najvažnijim u životu dostići i dotaknuti savršenstvo u onome što su najviše voljeli – u letjenju. Te veličanstvene ptice provodile su sate i sate uvježbavajući letove i usavršavajući akrobatiku u vazduhu.

Dugo Džonatan nije mislio na svijet iz kog je stigao, svijet u kome je njegovo jato živjelo gluvo i slijepo za ljepotu i radost letjenja, upotrebljavajući krila samo za borbu i traženje hrane. Ipak bi ga se kad-kad sjetio, makar na trenutak.

Sjetio ga se i jednog jutra, dok se sa svojim instruktorom odmarao na žalu, poslije uvježbavanja valjka na razdjele iz leđnog položaja.

– Gdje su ostali, Sulivane? – upita ga nijemo, služeći se već sasvim lako telepatskim sporazumijevanjem kakvim su se ovi galebovi služili umjesto kreštanja i kričanja. – Zašto nas nema više? Ondje odakle sam došao bilo je...

– ...na hiljade galebova. Da, znam. – Sullivan klimne glavom. – Odgovor je u tome što si ti, Džonatane, rijetka ptica, jedan među hiljadama galebova. Svi smo mi prevalili dug put dok nijesmo stigli ovamo. Prelazili smo iz jednog svijeta u drugi,

koji se nije mnogo razlikovao od prethodnog, zaboravljajući odmah odakle smo stigli, ne razmišljajući gdje hrlimo, ne misleći na sutra. Znaš li koliko smo života proživjeli dok nijesmo shvatili da nam se život ne sastoji samo od hrane, borbe i premoći u jatu? Hiljadu života, Džone, deset hiljada! Pa još stotinu života dok nijesmo naslutili da postoji nešto što se zove savršenstvo, a onda još stotinu života dok nijesmo naučili da je svrha življenja u tome da otkrijemo to savršenstvo i da ga pokažemo drugima. Sada, naravno, vrijedi jednako pravilo za sve nas: biramo svoj idući svijet prema onom što smo naučili u ovom. Ne naučiš li ništa, idući ti je život jednak sadašnjem, ista ograničenja i iste poteškoće koje treba savladati.

On raširi krila i okrenu se prema vjetru.

– Ali ti, Džone – nastavi – ti si naučio sve odjednom i nisi morao proživjeti hiljadu života da bi stupio u ovaj život.

Već idućeg trenutka ponovo su uzletjeli i nastavili da vježbaju. Izvođenje valjka na razdjele u formaciji bila je neobično teška jer, dok je letio na leđima, morao je raditi sve obrnuto od onog što je radio njegov nastavnik.

– Pokušajmo još jednom – ponavljao je Sullivan. – Pokušajmo još jednom. – Na kraju reče: – Dobro. – I tada stadoše uvježbavati spoljašnju petlju.

Jedne večeri galebovi koji nijesu pošli na noćno letjenje ležali su na pijesku, zamišljeni. Džonatan skupi hrabrost i priđe starješini koji je, kako mu neko reče, imao uskoro napustiti ovaj svijet.

– Čjang... – oslovi ga plašljivo.

Stari ga galeb blago pogleda.

– Šta je, sinko?

Starješina je s vremenom postajao sve snažniji pa je sad letio bolje od bilo kog galeba iz jata, jer je savladao sve vještine koje su drugi galebovi tek učili.

– Čjang, ovo nije nebo, zar ne?

Starješina se nasmiješio na mjesečini.

– Ti još učiš, Džonatane – reče naposljetku.

– Šta će biti poslije ovoga? Gdje idemo? Zar nebo uopšte postoji?

– Ne, Džonatane, ne postoji. Nebo nije ni mjesto ni vrijeme. Nebo je savršenstvo. – Zastade za trenutak pa reče:

– Ti letiš veoma brzo, zar ne?

– Pa... uživam u brzini – odgovori Džonatan, iznenađen, ali ponosan što je starješina to primijetio.

– Dodirnućeš nebo, Džonatane, kad dostigneš savršenu brzinu. To ne znači letjeti hiljadu kilometara na sat, ni milion, niti letjeti brzinom svjetlosti. Jer, svaki je broj ograničen, a savršenstvo nema granica. Savršena brzina, dijete moje, znači biti ondje.

Iznenada Čjang nestade, a u idućem trenutku pojavi se uz sam rub vode, dvadesetak koraka dalje. Onda se ponovo izgubi, ali se začas nađe pored Džonatanovog ramena.

– To me zabavlja – reče.

Džonatan se zbunio. Zaboravio je da ga upita za nebo.

– Kako to postižeš? Kako se tada osjećaš? Možeš li daleko stići?

– Možeš otići bilo gdje i bilo kada, samo ako želiš – objasni mu starješina.

– Ja sam bilo gdje god i kad god sam poželio. – Pogleda preko mora. – Čudno je to. Galebovi koji preziru savršenstvo radi putovanja, putuju polako i nikad ne stignu na odredište. Oni koji se odreknu putovanja radi savršenstva, mogu stići svuda, u tren oka. Zapamti, Džonatane! Nebo nije ni mjesto ni vrijeme, jer su i mjesto i vrijeme beznačajni. Nebo je...

– Možeš li me naučiti da tako letim? – Džonatan zadrhti pri pomisli da će naučiti nešto novo.

– Naravno, ako želiš.

– Želim. Kada bi mogli početi?

– Odmah, ako hoćeš.

– Želim naučiti tako letjeti – ponovi Džonatan, a oči mu zasijaše čudnim sjajem. – Reci mi šta moram da uradim.

Čjang je polako govorio i pomno posmatrao mladog galeba.

– Da bi odletio bilo gdje brzinom misli – reče – moraš početi od saznanja da si već stigao na željeno mjesto...

Po Čjangovim riječima, stvar je u tome da se oslobodiš osjećanja da si sputan ograničenim tijelom kome je raspon krila metar i pet santimetara i da su ti mogućnosti tačno određene. Stvar je u tome da znaš da je tvoja prava priroda, savršena kao i neispisan broj, istovremeno svugdje u vremenu i prostoru.

Džonatan je revnosno vježbao, od ranog jutra prije izlaska sunca pa do poslije ponoći. Uz sav napor, nije naučio ama baš ništa novo.

– Ostavi se vjere – Čjang mu je ponavljao. – Vjera ti nije trebala dok si učio letjeti, ne treba ti ni sada, kad želiš da shvatiš šta je letjenje. To je jedno te isto. Pokušaj ponovo...

A onda, jednog dana, dok je zatvorenih očiju stajao na obali, koncentrišući se, Džonatan iznenada shvati šta mu je Čjang govorio.

– Pa to je istina! Ja jesam savršeni galeb, bez ograničenja. – Osjeti svu silinu sreće.

– Bravo – reče Čjang s prizvukom pobjede u glasu.

Džonatan otvori oči. Stajao je sam sa starješinom na potpuno nepoznatoj obali – drveće se pružalo sve do ruba vode, a dva žuta sunca blizanca plovila su nebom.

– Konačno si shvatio – reče Čjang – ali još moraš usavršiti tu vještinu...

– Gdje smo? – iznenadi se Džonatan.

Potpuno ravnodušan prema novoj okolini, starješina otkloni to pitanje.

– Očigledno na nekoj drugoj planeti sa zelenim nebom i sa dvije zvijezde umjesto sunca.

Džonatan klikne od sreće i oglasi se prvi put otkako je napustio Zemlju.

– UPALILO JE!

– Naravno da je upalilo, Džone – objasni mu Čjang. – Uvek uspijemo kad znamo šta radimo. Nego, da se vratimo na tvoju vještinu.

Kad su se vratili, mrak je već pao. Ostali galebovi su pratili Džonatana zlaćanim očima punim strahopoštovanja, jer su ga vidjeli kako je nestao iz svijeta u kome je bio prikovan tako dugo.

Ćutke je primio njihove čestitke, a onda reče:

– Ja sam novajlija! Početnik! Moram još mnogo toga da naučim od vas!

– Ne bih se složio, Džone – prekide ga Sullivan koji je stajao pored njega.

– Ti učiš bez straha, kao ni jedan od svih galebova koje sam vidio u deset hiljada godina.

Jato naglo utihne, a Džonatan se promeškolji od neugodnosti.

– Možemo početi od vremena, ako želiš – obrati mu se Čjang – i vježbati let u prošlost i budućnost. Tek poslije toga bićeš spreman da naučiš ono najteže, najmoćnije, ali i najzgodnije. Tada ćeš moći uzletjeti i spoznati smisao dobrote i ljubavi.

Prošlo je mjesec dana, možda i više. Džonatan je neobično brzo napredovao. Još dok je učio iz sopstvenog iskustva, bio je dobar i brz učenik, a sad, kada ga je podučavao starješina glavom, učio je i pamtio kao kakav aerodinamični pernati računar.

A onda, jednog dana, Čjang nestane. Sa svima je tiho razgovarao, savetovao ih da ne napuste učenje, vježbanje i nastojanje da spoznaju više o savršenom nevidljivom načelu života. Dok je govorio, perje mu je postajalo sve sjajnije i sjajnije, a na kraju je postalo tako blistavo da ga ni jedan galeb nije više mogao gledati.

– Džonatane – odjeknuše njegove posljednje riječi – proučavaj i dalje ljubav!

Kad su ponovo otvorili oči, Čjanga više nije bilo.

Kako su dani prolazili, Džonatan je sve češće mislio na Zemlju s koje je došao. Da je tamo znao samo deseti, samo stoti dio onoga što je ovdje naučio, koliko bi mu život više značio! Stajao je na pijesku razmišljajući postoji li možda ondje dolje galeb koji pokušava da savlada ograničenja i otkrije smisao letjenja izvan uobičajenog prikupljanja mrvica hleba sa brodića.

Možda su prognali još nekoga zato što je rekao istinu jatu u lice. I što je Džonatan duže vježbao kako da bude dobar, i što je više proučavao pravu prirodu ljubavi, to je više težio da se vrati na Zemlju. Iako je njegova prošlost bila ispunjena samoćom, bio je stvoren da postane učitelj, te je i svoju ljubav iskazivao tako što je htio prenijeti dio istine, koju je spoznao, galebu koji bi pokazao makar samo želju da tu istinu i sam spozna.

Sullivan, koji je znao da leti kao u mislima, te je i druge tome učio, izrazi mu svoju sumnju:

– Džone, ti si nekada bio prognan. Zar misliš da će te ptice tvoga jata htjeti saslušati? Znaš li onu uzrečicu: Onaj ko leti najviše vidi najdalje. Galebovi koje si napustio čuče na zemlji, kriče i bore se među sobom. Oni su hiljadu kilometara udaljeni od neba – a ti bi htio da ga odande vide! Džone, pa oni ne mogu videti ni vrhove svojih krila! Ostani ovdje! Pomozi novim galebovima, onima koji su dovoljno visoko da vide ono što im želiš pokazati. – Utihne na trenutak, pa nastavi: Šta bi bilo da se Čjang vratio u svoje prethodne svijetove? Šta bi danas bilo s tobom?

Poslijednje pitanje ga uvjeri da Sullivan ima pravo. Galeb koji leti najviše vidi najdalje.

Džonatan je ostao i radio s pridošlicama koji su svi odreda bili pametni i učili. Ali pomisao da onde dolje, na Zemlji, ipak postoji jedan ili dva galeba koji bi mogli sve to naučiti, nije ga nikako napuštala. Koliko bi tek on naučio da mu je Čjeng došao onog dana kada je istjeran iz jata!

– Suli, moram se vratiti – reče naposljetku. – Tvoji učenici vrlo dobro napreduju. Oni će ti pomoći oko pridošlica.

Sullivan uzdahne, ali mu se ne usprotivi.

– Nedostajačeš mi, Džonatan – samo reče.

– Suli, zaboga – obrati mu se Džonatan prijekorno – ne budi budalast! Šta mi to svakodnevno uvježbavamo? Kada bi naše prijateljstvo zavisilo od vremena i prostora, onda bismo, savladavši vrijeme i prostor, upropastili i naše bratstvo! Savladamo li prostor, ostaje nam samo OVDJE. Savladamo li vrijeme,

ostaje nam samo SADA. Zar ne misliš da će mo se na tom putu, između Sada i Ovdje, ipak povremeno sretati?

Galeb Sullivan se i nehotice nasmija.

– Ti luda ptico – reče blago. – Ako je iko kadar da pokaže nekome dole na zemlji kako se može vidjeti na hiljadu kilometara, onda je to galeb Džonatan Livingston. – Zagleda se u pijesak. – Zbogom, Džone, prijatelju moj!

– Zbogom, Suli! Do viđenja.

Tim riječima se Džonatan oprosti i prenese u mislima među veliko jato galebova, na obalu nekog drugog vremena, i shvati s uvježbanom lakoćom da nije samo kost i perje, već ničim neograničen, savršen simbol slobode i leta.

Galeb Flečer Lind bio je još sasvim mlad, ali je već znao da jato nije nikad nikog tako oštro i nepravedno kaznilo kao njega.

»Baš me briga šta pričaju,« mislio je ljutito, a pogled mu se sve više zamučivao dok se primicao Dalekim Hridima. »Kao da letjeti znači samo mlatarati krilima od jednog mjesta do drugog! To... to... može svaki komarac! Napraviš jedan mali valjak-bure oko starješine, onako od šale, a oni te izbace iz jata! Zar su slijepi? Zar baš ništa ne vide? Zar nikako ne mogu da shvate kakvo će to biti slavije kada zaista naučimo letjeti?«

»Baš me briga šta misle. Pokazaći ja njima šta znači letjeti. Biću pravi prognanik, ako baš tako žele. A poslije će im biti žao...«

U glavi mu odjeknu nečiji glas, koji je bio vrlo blag, ali ga toliko uplaši da zaglavinja u vazduhu.

– Nemoj biti tako strog prema njima, galebe Flečeru! Time što su te proterali nudili su sami sebi i jednoga će dana i sami to spoznati, jednoga će dana i sami vidjeti ono što ti sad vidiš. Oprosti im i pomoz da im se otvore oči.

Dva-tri santimetra od njegovog desnog krila letio je najsjajniji bijeli galeb na svijetu, klizeći sasvim lako, ne pokrećući nijedno perce, brzinom koju je Flečer jedva mogao da prati.

Mlada ptica se potpuno zbuni.

– Šta se ovdje događa? Jesam li lud? Ili mrtav? Šta je ovo?

Tih i miran glas ponovo se ispreplete s njegovim mislima, zahtijevajući odgovor.

– Galebe Flečer, želiš li letjeti?

– Da, ŽELIM LETJETI!

– Flečer, Linde, je li tvoja želja za letjenjem toliko jaka da ćeš oprostiti jatu i da ćeš mu se ponovo vratiti kad naučiš, kako bi i njima pomogao da nauče?

Nije mogao da laže to čarobno vješto biće, ma koliko bio ponosan i povređen.

– Želim – reče tiho.

– Dakle, Fleče – nastavi sjajno stvorenje vrlo blagim glasom – počnimo horizontalnim letjenjem...

TREĆI DIO

Džonatan je lagano kružio iznad Dalekih Hridi i posmatrao. Mladi i neobuzdani galeb Flečer bio je skoro savršen učenik. Bio je snažan, lagan i brz u vazduhu i, što je najvažnije, imao je vruću želju da nauči da leti.

Upravo u tom trenutku jedva vidljiva siva spodoba strelovito se penjala poslije poniranja i proletjela pored svog nastavnika brzinom od dvjesto sedamdeset pet kilometara na sat. Zatim se sasvim neočekivano odlučio na još jedan kosi polagani valjak na šesnaest razdjela, odbrojavajući glasno:

– ...osam... devet... deset... vidiš-Džona-tane-gubim-brzinu... jedanaest... htio-bih- se-zaustaviti-naglo-kao-ti... dvanaest ali-do-vraga-neću-uspjeti... trinaest... poslijed-nja-tri-okreta... bez... četrnaest... u-u-uh!

Od bijesa i nezadovoljstva zbog neuspjeha, Flečer nije uspio izvesti svijeću s padom u zvono. Pao je natraške, okrenuo se nekoliko puta i plahovito se bacio u obrnuti kovitlac da bi se na kraju, sav zadihan, povratio u horizontalni let trideset metara niže od svog nastavnika.

– Trošiš vrijeme sa mnom, Džonatane! Ja sam tupav! Glup sam! Pokušavam ponovo i ponovo, ali nikakve koristi od toga!

Džonatan ga pogleda i klimne glavom.

– Naravno da ne možeš uspjeti kad se penješ tako teško. Flečer, izgubio si sedamdeset pet kilometara samo na pripremu! Uspan mora biti lak! Čvrst, ali lak, shvataš?

Sleti do mladog galeba.

– Pokušajmo sada zajedno, u formaciji. I pripazi malo na uspon. Ulazimo glatko i lagano...

Poslije tri mjeseca Džonatan je imao još šest učenika, sve same prognanike što su došli sa željom da lete radi puke radosti letjenja.

Ipak, bilo im je lakše savladati tehniku letjenja nego shvatiti njegov pravi smisao.

– Svako od nas, u suštini, simbol Velikog Galeba, neograničen simbol slobode – govorio im je Džonatan kada su se uveče

spuštali na obalu. – Pravilno letjenje korak je bliže mogućnosti da izrazimo svoju pravu prirodu. Moramo odbaciti sve što nas ograničava. Radi toga uvježbavamo brzinsko i polagano letjenje, akrobacije u vazduhu...

...A njegovi bi učenici zaspali iscrpljeni od napornog letjenja. Voljeli su da vježbaju jer je to bilo povezano s brzinom i uzbuđenjem, izazivalo im glad za znanjem što je rasla poslije svakog novog časa letjenja. Ali nijedan od njih, pa čak ni galeb Flečer Lind, nije mogao verovati da let ideja može biti isto tako stvaran kao i let vjetra i perja.

– Cijelo vaše tijelo, od vrha jednog krila do drugog – govorio im je Džonatan – nije ništa drugo nego vaša misao, u formi koja se može vidjeti. Ne savladate li svoju misao, ne možete vladati ni svojim tijelom.

Ali, ma kako im je to pokušavao da objasni, sve je to zvučalo kao prijatno maštanje, a njima je bio potrebniji san.

Samo mjesec dana kasnije Džonatan im reče da je došao trenutak da se vrate svom jatuu.

– Nijesmo još spremni! – reče galeb Henri Kalvin. – Oni ne žele da se vratimo! Mi smo prognanici! Ne možemo se prisiliti da idemo tamo gdje nas ne žele, zar nije tako?

– Slobodni smo da pođemo gdje želimo i da budemo ono što jesmo – odgovori mu Džonatan, uzletje s pješčanog žala i krenu na istok, prema staništu svog jata.

Među njegovim učenicima zavlada strepnja, jer se po zakonu jata prognanik ne smije nikada vratiti, a taj zakon nije niko prekršio u deset hiljada godina. Zakon je govorio: »Ostani!«; Džonatan je rekao: »Idi!« – i sada je bio već kilometar-dva daleko od obale. Ako budu još dugo čekali, Džonatan će se naći pred neprijateljski raspoloženim jatuu potpuno sam.

– Mi se ne moramo pridržavati zakona jer ne pripadamo jatuu, zar ne? – reče Flečer prilično samouvereno. – Osim toga, ako dođe do borbe, bićemo potrebniji ondje nego ovdje.

I tako se njih osmorica uputiše tog jutru sa zapada u formaciji dvostrukog romba, skoro pokrivajući jedan drugome vrhove krila. Doletjeli su do žala, gdje se sastajao zbor jata,

brzinom od dvjesto pedeset kilometara na sat; Džonatan je bio na čelu, Flečer je laganom klizio zdesna, a Henri Kalvin se trudio da održi brzinu slijeva. A onda u istoj formaciji, svi kao jedan, izvedoše polagani valjak nadesno... pa ravno... pa na leđa... pa... ravno, a vjetar je fijukao oko njih.

Kričanje i kreštanje svakodnevnog života jata utihnu, kao odsječeno velikim nožem, i osam hiljada galebovih očiju posmatrali su netremice šta se dešava. Osam galebova počеше se pojedinačno naglo penjati, svaki izvede punu petlju, pa se u širokom krugu sasvim polagano spusti na pješčani žal. Kad sletješe, galeb Džonatan iznese im svoje primjedbe na letjenje, mirno, kao da se ovakvi događaji dešavaju svaki dan.

– Kao prvo – započe osmehujući se kiselo – svi ste malko kasnili u priključivanju... Misao siječne jatome poput munje. Ove su ptice prognanici! I vratile su se! A to... to se ne smije dogoditi! Flečerova predskazivanja o borbi rasplinula su se u opštoj pometnji.

– Pa dobro, prognanici su, to stoji – javi se jedan mladi galeb – ali, da mi je samo znati gdje su naučili ovako da lete?

Tek poslije sat vremenena odjeknuše riječi Starješine:

– Ne osvrćite se na njih. Galeb koji razgovara s prognanikom i sam će biti prognan. Galeb koji se divi prognaniku krši zakon jata.

U tom trenutku ptice okrenuše Džonatanu svoja siva pernatata leđa, ali se on pravio da to ne primećuje. Nastavi podučavanje upravo iznad zbora jata i prvi put počе tjerati svoje učenike do samih granica njihovih mogućnosti.

– Galebe Martine – vikao je izdaleka – kažeš da si savladao nisko letjenje! Povjeroću ti tek kada mi to dokažeš! LETI!

I tihi maleni galeb Martin Viliam, zatečen neočekivanom žestinom svog instruktora, na svoje veliko čudo, pokaže se pravim čarobnjakom u niskom letjenju. Po laganom povjetarcu uspeo je uzletjeti s pijeska i vratiti bez ijednog zamaha krilima, samim nagibanjem perja.

Slično je bilo i s galebom Čarlsom Rolandom, koji je letio nošen velikim planinskim vjetrom na visini od sedam hiljada

petsto metara, a zatim je sletio sav modar od hladnog, rijetkog vazduha. Zbunjen i sretan, čvrsto je odlučio da sutra uzleti još više.

Galeb Flečer, koji je najviše od svih volio akrobacije, savladao je kosi polagani valjak na šesnaest razdjela, a već sutradan je uz to izveo još jednu majstoriju. Perje mu je slalo bijele odbleske sunčevog sjaja na žal odakle su ga pratili mnogi skriveni pogledi.

Sate i sate Džonatan je pratio svoje učenike leteći uz njih, pokazujući im i tumačeći, vodeći ih i bodreći često na još veće podvige. Letio je s njima kroz noć i oluju, radi čiste zabave, dok je jato mrzovoljno stajalo dole, na kopnu.

Kada bi završili časove letenja, učenici bi se odmarali na pijesku i slušali Džonatana sve pažljivije. Neke njegove ideje bile su lude i nikako ih nijesu mogli razumjeti, ali neke su bile dobre i razumljive.

Noću se, postepeno, stvarao nov krug slušalaca oko Džonatanovih učenika – krug znatiželjnih galebova koji su ga sate i sate slušali u mraku, pretvarajući se da ne vide jedan drugoga i razilazeći se prije svitanja.

Od povratka je prošlo mjesec dana kada je prvi galeb iz jata prešao zabranjenu granicu i zamolio ih da ga nauče letjeti. Zbog tog čina galeb Teren Lovel proglašen je izdajicom i prognanikom – i tako postao osmi Džonatanov učenik.

Sledeće im je noći prišao i galeb Kirk Majnard, krećući se nesigurno po pijesku, vukući lijevo krilo za sobom, a na kraju je pao Džonatanu pred noge.

– Pomozi mi – reče sasvim tiho, samrtničkim glasom. – Želim više od svega naučiti letjeti...

– Dobro, dođi – reče mu Džonatan.

– Otisni se od zemlje sa mnom, pa ćemo početi.

– Ali, ti me ne razumiješ. Moje krilo. Ne mogu ga ni pomaknuti.

– Galebe Majnarde, slobodan si da budeš svoj, zaista svoj, ovdje i sada, i ništa te u tome ne može spriječiti. To je zakon Velikog Galeba, to je jedini pravi zakon.

- Misliš da mogu letjeti?
- Kažem ti samo da si slobodan.

Jednostavno i brzo, bez po muke, Kirk Majnard raširi krila i vinu se u tamni noćni vazduh. Neobično glasni krik s visine od sto pedeset metara prenu jato iz sna.

- Mogu letjeti! Čujte me! MOGU LETJETI!

Do izlaska sunca sakupilo se skoro hiljadu ptica. Stajale su u krugu oko učenika i znatiželjno posmatrale Majnarda. Ne hajući da li ih ko vidi, slušale su i upijale riječi galeba Džonatan.

A on im je pričao o vrlo jednostavnim stvarima – kako je pravo svakog galeba da leti, kako je sloboda njihova prava priroda i kako sve ono što se ispriječi toj slobodi treba odbaciti, bilo da je posljedica propisa, praznoverja ili ograničenja ma koje vrste.

- Odbaciti – javi se glas iz mnoštva – zar i zakon jata?

– Jedini je pravi zakon onaj što vodi do slobode – odgovori mu Džonatan. – Nema drugog zakona!

– Kako možeš misliti da bismo i mi mogli letjeti kao ti? – dopre i drugi glas, – Ti si posebno obdarena i nadprirodna ptica, iznad svih ptica.

– Pogledajte Flečera! Lovela! Čarls-Rolanda! Džudi Li! Zar su i oni posebne, obdarene i nadprirodne ptice? Ništa više nego svi vi, ništa više nego ja. Razlika je samo u tome, jedina razlika, što su oni shvatili šta zaista jesu i počeli to da sprovode u djelo.

Njegovi se učenici, svi osim Flečera, počеше meškoljiti od neprijatnosti. Nijesu bili svjesni da je to ono što čine.

Skup se povećavao iz dana u dan, neki su dolazili da pitaju, neki da izraze divljenje, a neki da ih ismiju.

– U jatu se priča, ako nisi sin Velikog Galeba – reče Flečer Džonatanu jednog jutra, poslije uvježbavanja brzinskog letenja – da si hiljadu godina ispred svog doba.

Džonatan uzdahne. »To je cijena nespornosti,« pomisli. »Ili te proglase bogom ili vragom.« – Šta ti misliš, Flečer? Jesmo li mi ispred svog doba?

Nastade dugo ćutanje.

– Pa, ovako letjenje sigurno je postojalo oduvijek i mogao ga je naučiti svako ko ga je želio otkriti; to nema nikakve veze s vremenom. Mi smo, možda, nešto ispred onog što je uobičajeno. Ispred uvriježenog shvatanja letjenja.

– Da, tako nekako – složi se Džonatan okrećući se polako na leđa. – To nije ni upola tako loše kao biti ispred svog doba.

Dogodilo se to već iduće nedjelje. Flečer je tumačio elemente brzinskog leta skupu novajlija. Upravo se izvijao poslije poniranja s visine od dvije hiljade metara, nalik na dugačku sivu traku što je vijorila nekoliko santimetara iznad žala, kad se jedno mladunče, otisnuvši se na svoj prvi let, ispriječi baš na njegovoj putanji, dozivajući majku. U desetinki sekunde, da bi izbegao sudar, galeb Flečer Lind oštro skrenu udesno, brzinom većom od trista pedeset kilometara na sat, i udari o granitnu stijenu.

Stena mu se učini kao gigantska, teška vrata što vode na drugi svijet. Osjeti silan strah i uzbuđenje i sve se zacrni kad udari, a onda zaplovi čudnim, čudnim prostranstvom naizmjenično zaboravljajući, sjećajući se i zaboravljajući, uplašen i tužan, i bješe mu žao, silno žao.

Glas, sličan onom što ga je čuo kada je prvi put sreo Džonatana Livingstona, doprije do njega:

– Stvar je, Flečer, u tome da nastojimo savladati svoja ograničenja postupno i strpljivo. Let kroz stijenu takođe je u programu, ali tek nešto kasnije.

– Džonatane!

– Poznat i kao sin Velikog Galeba – nadoveže njegov instruktor ravnodušno.

– Šta ti radiš tu? Stijena! Zar nijesam... nijesam li mrtav?

– Hajde, Flečer, saberi se! Razmisli. Ali sad razgovaraš sa mnom, ne možeš biti mrtav, zar ne? Uspio si samo da naglo i neočekivano promijeniš nivo svijesti. Sad možeš birati. Možeš ostati ovdje i dalje učiti na ovom nivou – koji je, uzgred budi rečeno, mnogo viši od onog koji si napustio – ili se vratiti i nastaviti rad s jatom. Starješine su priželjkivale nekakvu nesreću, ali ovo što si im ti priredio nadmašilo je sva njihova očekivanja.

– Želim se, naravno, vratiti jatu. Pa, tek sam započeo rad s novim skupom.

– U redu, Flečer. Sjećaš li se šta smo govorili o tijelu, da nije ništa drugo osim sama misao?...

Flečer klimne glavom, raširi krila i otvori oči na podnožju hridi i ugleda cijelo jato oko sebe. Kad se pokrenu, razleže se zaglušujuće kričanje i štropot sitnog kamenja što se odronilo.

– Živ je! Živ je onaj koji je umro!

– Dodirnuo ga je vrhom krila! Povratio mu život! Sin Velikog Galeba!

– Ne, on to ne priznaje! On je vrag! VRAG! Došao je da uništi jato!

Četiri hiljade galebova, zaprepašteni onim što se desilo, izvikivalo je VRAG! Vrisak se širio, sličan olujnom morskom vjetru. Staklenog pogleda, oštrog kljuna, primicali su mu se da ga satru.

– Hoćeš li da odemo, Flečer? – upita ga Džonatan.

– Ne bih imao ništa protiv...

U tili čas nađoše se zajedno, kilometar daleko, a kljunovi nasrnulih ptica okomiše se na prazno.

Džonatan reče:

– Zašto je najteže uvjeriti pticu da je slobodna i da to može sama sebi dokazati, samo ako malo vježba? Zašto je to tako?

Flečer je još malo žmirkao zbog promjene prizora.

– Šta si uradio? Kako smo stigli ovamo?

– Rekao si da želiš pobjeći od gomile, zar ne?

– Da, ali kako si...

– Kao i sve drugo, Flečer. Vježbom.

Do jutra je jato zaboravilo svoje bezumlje, ali Flečer nije.

– Džonatane, sjećaš li se šta si jednom davno rekao o tome kako moramo voljeti jato, vratiti mu se i pomoći mu da uči?

– Svakako.

– Ne razumijem kako možeš voljeti rulju koja te je maloprije htjela ubiti.

– Oh, Fleče, to se ne voli. Ne volimo mržnju i zlo, dabome. Treba učiti da se shvati istinski galeb, ono dobro u svakom galebu i pomoći im da i sami to vide u sebi. To je ljubav o kojoj sam ti govorio. Sasvim je zgodno kad prokljuviš u čemu je stvar.

– Sjećam se, na primjer, mladog i neobuzdanog galeba, Flečera Linda, tako se zvaao. Upravo je bio protjeran, spreman da se bori s jatom do posljednjeg daha, odlučan da stvori svoj pakao na Dalekim Hridima. A danas, evo, umjesto toga gradi svoj raj, predvođeci cijelo jato na tom putu.

Flečer se okrene svom instruktoru, a u očima mu se pojavi trun straha.

– Zar da ih ja vodim? Kako to misliš? Pa, ti si instruktor ovdje. Ne možeš nas napustiti.

– Ne mogu? Zar ne misliš da postoje i druga jata, dragi Flečeru, kojima je instruktor potrebniji nego vama, jer ste vi već nadomak svjetlu?

– Zar ja? Džone, ja sam običan galeb, a ti si...

– ...jedinac Velikog Galeba, zar ne? – Džonatan uzdahne i pogleda prema pučini. – Tebi više nijesam potreban. Moraš pronalaziti sebe, svaki dan po malo, istinskog, neograničenog galeba Flečera. On će biti tvoj instruktor. Treba da ga razumiješ i da njime ovladaš.

Trenutak kasnije Džonatanovo tijelo zaleprša vazduhom, svijetlucajući, i uskoro postade sasvim nevidljivo.

– Ne dopusti da šire glupe glasine o meni, niti da me proglašavaju bogom. Jasno, Flečere? Ja sam galeb. Volim letjeti, možda...

– DŽONATANE!

– Jadni Fleče! Ne vjeruj svojim očima. Njihove su mogućnosti ograničene. Gledaj pomoću razumijevanja, istraži ono što već znaš i tada ćeš shvatiti kako se leti.

Svijetlucanje prestade. Galeb Džonatan iščeznu u vazduhu.

Poslije nekog vremena galeb Flečer vinu se do neba i nađe potpuno nov skup učenika što su jedva čekali svoju prvu lekciju.

– Za početak – obrati im se sjetno – morate znati da je galeb neograničen simbol slobode, oličenje Velikog Galeba, a vaše tijelo, sve do vrha krila, nije ništa drugo osim sama vaša misao.

Mladi su ga galebovi podrugljivo gledali. »Eh« mislili su »ovo baš ne zvuči kao uputstvo za petlju.«

Flečer uzdahne i poče od početka.

– Hm, da... dakle, ovako – reče i pogleda ih kritički. – Počnimo od horizontalnog letjenja.

Izgovori to, odjednom shvati da njegov prijatelj nije bio nimalo neprirodniji od njega.

»Nema granica, Džonatane?« – pomisli. »E, pa onda će uskoro doći vrijeme kad ću se iznenada pojaviti na tvojoj obali i pokazati ti kako se leti!«

Iako se trudio da bude strog prema svojim učenicima, u jednom ih trenutku Flečer ugleda onakvima kakvi su zaista bili – a to što je vidio zaista je volio.

»Nema granica, Džonatane?« – pomisli još jednom smiješći se. I tako započe njegova trka za znanjem.